

8. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence / UNESCO. Paris : UNESCO, 2021. 44 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137> (дата звернення: 08.06.2026).

9. Encyclical Letter Magnifica Humanitas of His Holiness Pope Leo XIV to the Bishops, Priests, Deacons, Consecrated Persons and All the Lay Faithful. Vatican City : Libreria Editrice Vaticana, 2025. URL: <https://www.vatican.va> (дата звернення: 08.06.2026).

10. Імерсивні технології для підтримки змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти : метод. посіб. / Баценко С.В., Богачков Ю.М., Буров О.Ю., Горбаченко В.І., Коркішко І.А., Литвинова С.Г., Носенко Ю.Г., Полященко І.М., Рашевська Н.В., Савченко В.Ю., Слободяник О.В., Соколюк О.М., Сухіх А.С., Ухань П.С. ; за заг. ред. Носенко Ю.Г. Київ : ІЦО НАПН України, 2025. 174 с. ISBN 978-617-8330-47-7. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746953/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf>

Кронівець Тетяна Миколаївна

кандидатка юридичних наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін

Піпко А.М.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

Державне управління у судовій системі неможливо розглядати у відриві від ефективності органів суддівського врядування та самоврядування, а саме Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ). Сьогодні ці органи стикаються з рядом викликів та проблем: кадровий дефіцит у судах, велика кількість нерозглянутих дисциплінарних скарг, потреба в оптимізації бюджетних витрат та цифровізації судочинства.

Впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) покликане суттєво модернізувати державне управління у цій сфері. Варто чітко розмежовувати сфери застосування: якщо автоматизація безпосередньо процесуального

ухвалення рішень викликає ряд дискусій через загрозу суддівській неупередженості, то впровадження ІІІ в судове адміністрування виглядає набагато безпечнішим та має реальний потенціал. Проте, управлінські алгоритми у ВРП та ВККСУ повинні мати жорсткі обмеження. До прикладу, помилка алгоритму в кадровому відборі чи аналізі дисциплінарної скарги може деформувати всю судову систему та в цілому підірвати авторитет судової влади.

Оскільки Україною взято курс на євроінтеграцію, реформування sudoустрою має відбуватися з огляду на міжнародні стандарти регулювання ІІІ. Головним методологічним орієнтиром тут виступає Європейська етична хартія щодо використання ІІІ в судових системах та їхньому середовищі (прийнята СЕРЕJ у грудні 2018 року) [1]. Як зазначає Жукевич І.В., стрімкий розвиток технологій у світі актуалізував потребу створення єдиних правил гри, і саме ця Хартія заклала підвалини для відповідального використання ІІІ відповідно до цінностей Ради Європи [2, с. 201]. Згаданий документ базується на п'яти фундаментальних принципах: повага до основних прав (безперешкодний доступ до справедливого суду); недискримінація (виключення упередженості алгоритмів за ознаками статі, раси чи національності); якість та захищеність (оперування лише верифікованими й безпечними джерелами даних); прозорість і справедливість (абсолютна зрозумілість логіки роботи ІІІ для всіх учасників); контроль з боку користувача (право і можливість людини-судді переглянути будь-який автоматизований висновок).

Поряд із європейським вектором впровадження ІІІ, для вітчизняних законотворців інтерес становить досвід США та Китаю, де ІІІ масштабно інтегрують у публічний сектор (від «розумних міст» до автоматизації адміністративних процедур). Власне, орієнтуючись на світові тренди, в Україні розроблено профільну «Білу книгу ІІІ», позиціонуючи нашу державу як цифрову [3].

Водночас пряме копіювання моделей інших держав буде неефективним через кардинальну різницю побудови систем державного управління: Китай спирається на жорстку централізовану вертикаль, тоді як США орієнтовані на децентралізовані інновації на рівні штатів. Тож завдання України – не просто копіювання, а адаптація найкращих світових практик до власних реалій із обов'язковим врахуванням безпекових ризиків та нормативних вимог ЄС.

ЄС застосував загальний підхід до регулювання ІІІ у судовій сфері через нормативну базу, засновану на оцінці ризиків, застосовну до систем ІІІ, зокрема Закон про ІІІ – першу всеохоплюючу законодавчу базу щодо ІІІ у світі, хоча Китай і США теж схвалили загальні правила використання ІІІ [4]. Зокрема,

основним регуляторним актом США є Закон про національну ініціативу ШІ 2020 року, згідно з яким ініціатива у сфері ШІ має забезпечити збереження лідируючих позицій США у світі щодо розробки та використання надійних систем ШІ в державному та приватному секторах. Крім того у 2021 році було створено Національне управління ініціативи щодо ШІ для нагляду і реалізації національної стратегії ШІ [5, с. 68].

Поряд із міжнародним досвідом обережного впровадження ШІ (зокрема, заборонаю Федерального суду Канади у 2023 році [6]), аналогічні запобіжні тенденції демонструє й національна судова практика. Так, у 2025 році Верховний Суд України чітко констатував: згенеровані ШІ відповіді не мають статусу достовірного чи науково доведеного джерела інформації, через що суди правомірно відхиляють їх як доказову базу [7]. Суд констатував, що часто такі технології використовуються не задля сприяння правосуддю, а лише для спроб безпідставно оскаржити судові висновки.

Вищевказана позиція Верховного Суду на нашу думку має фундаментальне значення для діяльності ВРП та ВККСУ. Так, найвищий судовий орган визнав алгоритми ШІ нерелевантними для доказування, ВРП та ВККСУ мають враховувати це у власній управлінській та дисциплінарній діяльності. Для ВККСУ (у кадровому відборі): Будь-які автоматизовані системи оцінювання кандидатів на посади суддів не можуть мати вирішального значення, оскільки логіка ШІ офіційно не визнана юридично достовірною. Для ВРП (у дисциплінарних провадженнях): Скаржники або судді не можуть використовувати генеровані ШІ висновки як докази у дисциплінарних справах. Помилка алгоритму при первинному аналізі скарг у ВРП, з огляду на позицію Верховного Суду, несе пряму загрозу деформації всієї системи судової влади.

Щодо впровадження досвіду ШІ в систему державного управління у судовій системі, то до прикладу у 2023 році за ініціативи Верховного Суду Індії розробили програмне забезпечення на основі ШІ Vidhik Anuvaad з метою перекладу судових матеріалів з англійської на регіональні мови. Вже в кінці 2023 року за допомогою нього було перекладено 38 000 рішень. Втім у таких рішеннях є застереження, що канцелярія суду не несе відповідальності за неточність перекладу [8]. Вказаний досвід є дійсно влучним прикладом того, як ШІ спрощує доступ до судових послуг, що є безпосереднім завданням держави.

У Бразилії ШІ уже застосовано більш ніж у половині бразильських судів, принаймні в 47 із них програми та системи ШІ уже використовуються, включаючи Верховний суд і Вищий суд. Ще в 2018 році вищі суди Бразилії почали розробку власних систем ШІ: проекту VICTOR Верховного суду Бразилії

і системи ATHOS Вищого суду правосуддя. Перший використовується для проведення попереднього аналізу справ, щоб зменшити навантаження на суд. Так, Верховний суд Бразилії, попередньо вивчає справи, які надходять до суду за допомогою інструментів аналізу документів і засобів обробки природної мови [8]. Досвід Бразилії є релевантним для України в контексті модернізації ВРП та ВККСУ. Досвід впровадження системи VICTOR доводить, що первинний рутинний аналіз великого масиву документації (наприклад, дисциплінарних скарг у ВРП чи досьє кандидатів у ВККСУ) можна ефективно делегувати ШІ як допоміжному технічному інструменту, не порушуючи при цьому меж людського фактору у прийнятті відповідних рішень.

Отже, з проаналізованого досвіду України та іноземного досвіду слід дійти висновків, що автоматизація роботи ВРП та ВККСУ за допомогою ШІ має чіткі межі й повинна стосуватися лише рутинного адміністрування (переклад текстів чи первинне сортування масивів документації тощо). Будь-яке пряме втручання алгоритмів у кадрові конкурси або оцінку дисциплінарних скарг загрожує системними помилками, що здатні підірвати незалежність судоустрою. Фактичне копіювання централізованої моделі Китаю або децентралізованих підходів США є неприпустимим через специфіку системи державного управління в Україні. Спираючись на засади «Білої книги ШІ» та стандарти Етичної хартії CEPEJ, вітчизняному законодавцю варто адаптувати успішний закордонний досвід – наприклад, досвід Бразилії, який полягає у семантичному аналізі документів системою VICTOR. Нерелевантність відповідей ШІ як джерела достовірних даних нормативно обмежує цифровізацію судового врядування. Ця правова позиція зобов'язує ВРП та ВККСУ повністю виключити можливість визнання згенерованих комп'ютером висновків як вирішальних чинників під час добору суддів чи розгляду дисциплінарних справ.

Список використаних джерел:

1. Європейська етична хартія CEPEJ щодо використання штучного інтелекту (ШІ) у судових системах та їхньому середовищі. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethicalcharter-on-the-use-of-artificial-intelligenceai-in-judicial-systems-and-their-environment>. (дата звернення: 02.06.2026).

2. Жукевич І.В. Застосування штучного інтелекту в механізмі судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2024. № 3. – С. 200–203. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/04/36.pdf> (дата звернення: 03.06.2026).

3. Китайські та американські приклади застосування ШІ у державному управлінні: уроки та наслідки для України (політичний коментар). URL: <https://sinologist.com.ua/kytajski-ta-amerykanski-pryklady-zastosuvannya-shi-u-derzhavnomu-upravlinni-uroky-ta-naslidky-dlya-ukrayiny-politychnyj-komentar/> (дата звернення: 02.06.2026).

4. Socol de la Osa, D.U. and Remolina, N. (2024) ‘Artificial intelligence at the bench: Legal and ethical challenges of informing – or misinforming – judicial decision-making through generative AI’. Data & Policy, 6. DOI: <https://doi.org/10.1017/dap.2024.53>.

5. Тюрю І.О. Результат компаративістичного дослідження правової доктрини у сфері штучного інтелекту. Правова позиція. 2023. № 1(38). С. 66-70. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/12.pdf>

6. Петрів О. Роль штучного інтелекту в модернізації судової системи: інструменти для суддів. Центр демократії та верховенства права. 2024. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/shtuchnyi-intelekt-sud/> (дата звернення: 03.06.2026).

7. Постанова Верховного Суду від 08 липня 2025 року у справі № 925/496/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128775966> (дата звернення: 03.06.2026).

8. Бессонов О.В. Зарубіжний досвід використання штучного інтелекту в правосудді. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 3. С. 375-380. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/58-2.pdf> (дата звернення: 03.06.2026).